

avetinjsko brdo

(sorijska legenda)

gustavo adolfo beker

Uoči Dana mrtvih probudiše me, ne znam u koje doba noći, zvona koja oglašavaju nekoga. Njihovo jednolично i neprekidno bruhanje podseti me na ovo predanje koje su mi nedavno ispričali u Srijem.

Htedoh da ponovo zaspim. Nemoguće! Mašta je kao konj: kad se otme, on poleti i ne vredi ga zauzavati. Da mi prode vreme odlučih da to zapisiš kao što i učinih.

U podne, posle dobra ručka, na čitaoca *Savremenika* s cigaretom u ustima neće ostaviti veliki utisak. A ja sam čuo priču tačno na onom mestu gde se događaj odigrao, i napisao sam je okrećući više puta glavu sa strahom da bih oslušnuo kako škripta okna na mom balkonu od naleta hladnog noćnog veta.

Bilo kako bilo, evo priče.

I

— Vežite pse, dajte znak trubom da se lovci okupe i vratimo se u grad. Noć se približava, dan je Svih svetih, a nalazimo se na Avetinjskom brdu.

— Tako brzo!

— Da je neki drugi dan ne bih propustio da pobijem ceo ovaj čopor vukova koje su snegovi Monkaja isterali iz jazbina. Ali danas je to nemoguće. Uskoro će zvoniti za molitvu u crkvi hramovnika i duše pokojnika počeće da udaraju u svoje zvono u kapeli na brdu.

— U onoj razrušenoj kapeli! Ni govora! Hoćeš da me uplašiš?

— Ne, lepa rođako. Ti ne znaš šta se sve događa u ovoj zemlji, jer nema ni godina kako si ovamo došla iz velike daljine. Obuzdaj svoju kobilu i ja ču svoju poterati korakom, pa će ti usput ispričati ovu priču.

Paževi su se skupljali u veselim i bučnim grupama. Grofovi od Borhesa i od Alkudijela jahali su zajedno divne konje idući za svojom decom Beatrisom i Alonsoom, koji su jahali na čelu, na priličnom odstojanju.

Dok je trajalo putovanje, Alonso ispriča obećanu priču:

— Ovo brdo, koje se danas zove Avetinjsko, pripadalo je hramovnicima čiji manastir vidiš ovde, na obali reke. Hramovnici su bili istovremeno i ratnici i monasi. Pošto je Srijem bila oduzeta od Arapa, kralj ih pozva da dodu iz dalekih zemalja i brane grad s one strane gde je most nanevši time tešku uvredu kastiljskoj vlasteli, koja je jedina imala da ga brani kao što ga je sama i osvojila. Između vitezova novog moćnog reda i gradskog plemstva nekoliko godina je previrala duboka mržnja i najzad provallia. Prvi behu zbranili pristup ovom brdu čuvajući bogato lovište za svoje potrebe i razonodu. Drugi pak, odlučiše da načine veliku hajku u branjevini uprkos strogoj zabrani *duhovnika s mamuzama*, kako su zvali svoje neprijatelje. Vest o izazovu se širila i ništa nije moglo da u prvima stiša strast za lovom, a u drugima pokoleba čvrstu odluku da ga spreče. I do pohoda dode. Njega se nisu sećale zveri; pamtile su ga tolike majke koje se zaviše u crno zbog svojih sinova. To nije bio lov nego strašan okršaj: brdo osta prekriveno leševima. Vukovima, koje su želeli da potamane, pribedili su krvavu gozbu. Na kraju se umeša i kraljevski autoritet: pristup prokletom brdu, koje je izazvalo tolike nesreće, bi zbranjen, a hramovnička kapela, u kojoj sahraniše zajedno prijatelje i neprijatelje, poče da propada. Vele da se od tada u noći uči Dana mrtvih čuje kako se samo od sebe oglašava zvono na kapeli i da duše pokojnika, uvijene u pocepane pokrove, jure po vresu i trnju kao u nekom besmučnom lov. Prestrašeni jeleni riču, vuci zavijaju, zmije stravično sikču, a ujutru se vide tragovi stopala kostura. Zato ga u Srijem zovemo Avetinjskim brdom i zato sam želete da siđemo pre no što padne noć.

Alonso završi svoju priču tačno u trenutku kad dvoje mladih stigoše na kraj mosta preko koga se ulazi u grad sa te strane. Tamo sačekaše osatak svoje pratnje, pa svi zajedno iščezoše u uskim i mračnim ulicama Srijeme.

II

Sluge su upravo poskidale stolnjake. Visoki gotski kamin palate grofova od Alkudijela bacaše svoju treperavu svjetlost na pojedine grupe dama i vitezova koji časkahu kraj vatre dok vetr šibaše okna zalivena olovom na visokim strelastim prozorima u salonu.

Samo dve osobe izgledaju da ne prate opšti razgovor: Beatrisa i Alonso. Beatrisa, utonula u neodredene misli, posmatraše čudljivu igru plameni. Alonso gledaše kako odsjaj vatre svetlića u Beatrisinim plavim zenicama.

Oboje već neko vreme nisu progovorili ni reči.

Starije dame pričovedaju o noći uoči Dana mrtvih strašne priče u kojima su aveti i utvare igrale glavnu ulogu, a u daljinu jednolично i tužno bruhanje zvona sa sorijskih crkava.

— Lepa rođako, uzviknu najzad Alonso prekidajući dugo čutanje — ubro čemo se rastati, možda zauvek; znam da ti se ne dopadaju bezvodne ravnice Kastilje, njeni surovi i ratnički običaji, jednostavni i patrijarhalni ljudi; čuo sam te više puta da uzdišeš, možda zbog nekog udvarača koga imaš na svom dalekom posedu.

Beatrisa načini pokret koji odavaše hladnu ravnodušnost: čitav karakter te žeze otkriva se u prezrivom stiskanju njenih tankih usana.

— Možda zbog sjaja francuskog dvora na kome si dosad živel — pozuri da doda mladić. U svakom slučaju predosećam da će te uskoro izgubiti. Na rastanku želeo bih da poneses uspomenu od mene. Sećaš li se kad smo bili u hramu da zahvalimo Bogu što ti je vratio zdravlje koje si došla da tražiš u ovom kraju? Dragulj koji je pričvršćivao pero na mojoj kapi, privukao je tvoju pažnju. Kako bi lepo držao veo na tvojoj tamnoj kosi! Jedna verenica ga je već nosila, moj otac ga je bio poklonio onoj koja mi je dala život, a ona ga je imala pred oltarom. Hoćeš li ga?

— Ne znam kako je u tvojoj zemlji — odgovori lepotica — ali u mojoj prihvaćen poklon obavezuje. Samo na imendan sme se primiti dar iz ruku rođaka... koji može još samo iz Rima da se ne vrati praznih šaka.

Ledeni glas kojim Beatrisa izgovori ove reči za trenutak zvuni mladić, ali on se pribra i reče tužno:

— Znam rođako, ali danas se proslavlja praznik Svih svetih, pa i tvog zaštitnika među njima. Danas je svečanik kada se daju pokloni. Hoćeš li moj dar?

Beatrisa se lako ujede za usne i pruži bez reči ruku da uzme dragulj. Dvoje mladih ponovo začutaše i ponovo se čuše drhtavi glasovi starića koje pričahu o veštincima i vampirima i hujanje veta koji je tresao prozorska stakla i tužno i jednolично bruhanje zvona.

Pose nekoliko trenutaka prekinuti dijalog se nastavi:

— Dok se ne završi dan Svih svetih, koji je praznik moga zaštitnika, kao što je i tvoga, pa možeš, ne obavezujući svoju volju, da mi ostaviš neki spomen, hoćeš li to učiniti? — upita on gledajući pravo u oči svoje rođake koje sinuš kao munja ozarene nekom davoljskom mišiju.

— Zašto da ne — uzviknu ona stavljajući ruku na svoje desno rame kao da nešto traži u naborima širokog rukava od kadife izvezene zlatom. Zatim dodade sa izrazom detinastog kajanja:

— Sećaš li se plave trake koju sam nosila juče u lov i za koju si mi rekao da je njen boja simbol tvoje duše?

— Da.

— Pa, eto... Izgubila sam je. Izgibila sam je, a mislila sam da ti je ostavim za spomen.

— Izgubila si je! A gde? — upita Alonso ustavši s neopisivim izrazom straha i nade.

— Ne znam... Možda na brdu.

— Na Avetinjskom brdu! — promrmlja on prebledevši i svali se na stolicu. — Na Avetinjskom brdu! — zatim nastavi isprekidanim i muklim glasom:

— Ti to znaš jer si čula hiljadu puta: u gradu, u celoj Kastilji, zovu me kraljem lovaca. Još nemajući prilike da okušam svoje snage u bojevima, kao moji preci, uneo sam u tu razonodu koja je slika rata svu žar svoje mladosti, svu naslednu plahost svoje loze. Prostirka na kojoj stojiš načinjena je od koža životinja koje sam usmratio svojom rukom. Znam njihove jazbine i navike, borio sam se s njima i po danu i po noći, na nogama i na konju, sam i u hajci i niko neće reći da me je video da u bilo kojoj prilici bežim. Druge noći poleteo bih po tu traku, hitao bih radostan kao na svetkovinu. Noćas, pak... Noćas, zašto bih ti krio, strah me je. Čuješ li? Zvona se oglašavaju, zvunilo je za molitvu na crkvi San Huana del Dueru, utvare na brdu sada počinju da dižu svoje žute lobanje iz šiblja koje prekriva njihove rake... Utvare čija sama pojava može da sledi užasom krv najhrabrijeg, da mu kosa osedi ili ga uvuče u kovitac besomučne trke kao list koji vihor nosi neznano kud.

Dok mladić govoraše, neprimenat osmeh se pojavi na Beatrisinim usnama, i čim on završi, ona uzviknu ravnodušnim glasom raspljavajući vatru u ognjištu u kome je praskalo i pucketalo drvo bacajući varnice u hiljadu boja!

— Oh! To nikako. Kakva ludost! Ići u ovo doba na brdo za takvu tričariju! Po ovako mračnoj noći, uoči Zadušnica i s kurjacima na svakom koraku!

Ona izgovori poslednju rečenicu naglašavajući je tako posebno da Alonso odmah shvati njenu gorku ironiju. Kao da ga je pokrenula opruga on skoči na noge, pređe rukom preko čela kao da je htio da odagni strah koji je bio u njegovoj glavi, a ne u srcu, i reče čvrstim glasom lepojci koja je još nagnuta nad ognjištem raspljavala vatru:

— Zbogom Beatrisa, zbogom. Do skorog viđenja.

— Alonso, Alonso! — reče ona brzo se okrenuvši, no kad htede ili se učini da hoće da ga zadrži, mladić već beše isčezao.

Malo zatim će se topot konja koji se udaljavaše u galopu. Lepotica zasija i obrazi joj se zarumeneše od zadovoljene taštine. Pažljivo oslušnu topot koji je postajao sve slabiji, gubio se i najzad isčezenuo.

Starice nastavljaju svoje priče o utvarama: vetr hujase na okнима balkona, a gradskia zvona brujahu u daljinji.

III

Prošao je sat, dva, tri, ponoć je otkucavala kada se Beatrisa povuče u svoju sobu za molitve. Alonso se ne vraćaše, a mogao je biti tu za manje od jednog sata.

— Mora da se uplašio — Pomisl devojka sklopivši svoj molitvenik i uputi se prema krevetu pošto je uzalud pokušavala da očita nekoliko molitvi koje je crkva odredila za Zadušnice i namenila onima kojih više nema među živima. Ugasi svetiljku nauče dvostruke svilene zavese i zaspia: zaspia nemirnim, nervoznim snom.

Ponoć otkuca na kuli. Beatrisa ču kroza san drhtav zvuk zvona, spor, potmio, beskrajno tužan i malo otvori oči. Učinilo joj se da je u isto vreme čula da neko izgovara njeni ime, ali daleko, vrlo daleko i to prigušenim i žalostivim glasom. Vetr jecaje sa prozorskim oknima.

— Biće da je vetr, reče i stavljajući ruku na srce pokuša da se smiri.

Ali srce joj je sve jače udaralo, zaškripaše šarke na vratima od arišovine sobe za molitvu oštrot, dugo i prodorno. Prvo jedna, zatim druga, bliža, sva vrata kroz koja se prolazilo do njene sobe čuše se jedna za drugima:

jedna potmulo i duboko, druga kao dug i nepodnošljiv vapaj. Onda tišina, tišina punih čudnih zvukova, ponoćna tišina; daleki lavež pasa, nerazgovetni glasovi, nerazumljive reči: odjeci koraka koji se približuju i udaljavaju; cepanje tkanine koja se vuče po tlu, prigušeni uzdasi, teško disanje koje se skoro oseća, nehotični drhtaji koji odaju prisustvo nečeg što se ne vidi, ali čije se približavanje naslućuje urpkos tami.

Beatrisa, drhteći provuće glavu između zavesa i oslušnu. Ču hiljadu različitih zvukova; prevuće rukom preko čela i opet oslušnu: ništa, tišina. Vide sa onom fosforsecijom zenica koja se javlja u nervnim krizama, neke prilično kako se kretaju u svim pravcima, a kada bi raširene zenice usmerila u jednu tačku, ništa: tišina, nedokučive senke.

— Koješta — uzviknu nameštajući ponovo svoju lepu glavu na jastuk od plavog satena u svojoj postelji. — Jesam li i ja plašljiva kao i ovi jedni ljudi čije srce zalupa od užasa čak i pod oklopom kad čuju neku priču o vampirima?

I zatvorivši oči pokuša da zaspí; no uzalud se upinjala da sebe pobedi. Uskoro se ponovo uspravi još bleda, uznenirenja, prestrašenja. To više nije bilo prividjenje: brokatni zastori na vratima behu zašutigli i razdvojili se, čuli su se lagani koraci na čilim; zvuk beše prigušen, gotovo nečutan, ali neprekidan, a istovremeno je nešto krckalo kao drvo ili kost. I približavahu se, približavaju, pomeri se i naslon za molitve kraj postelje. Beatrisa ispusti prodoran krik i umotavši se u pokrivač sakri glavu i zadrži dah.

Vetar šibaše prozore na balkonu; voda sa daleke česme padaše, padaše većim i jednoličnim šumom; pseči lavež dopiraše sa naletima vetra, a zvona grada Sorijskog, bliska i daleka, tužno zvonjanu za duše pokojnika.

Tako prode sat, dva, noć, stoleće, jer ta noć se Beatrisi učini beskrajnom. Najzad svanu. Malo umirena ona otvori oči pri prvim zracima svetlosti. Posle besane i stravične noći tako je lepa bela i sjajna svetlost dana! Razmaku svilene zavese na svom krevetu i baci vedar pogled unaokolo i već se spremase da se ruga svom noćašnjem strahu kad je opet obli hladan znoj, oči joj se razrogačiše i mrtvačko bledilo joj se pojavi na obrazima; preko naslona za molitvu beše prebačena krvava i pocepana plava traka koju je izgubila na brdu, ona plava traka po koju je otišao Alonso.

Kad prestrašena služe dodeđe da joj saopšte smrt naslednika Alkudijskog koga su, činilo se, tog jutra pojeli vuci u čestaru na Avetinjskom brdu, nadoše je nepomični, zgrčenu, s obema rukama na krevetskom stubu od abonosa, razrogačenih očiju, poluotvorenih usta, belih usana, ukručenih udova: mrtvu, mrtvu od užasa!

IV

Vele da je posle ovog dogadjaja jedan zalutali lovac koji je, ne mogavši da side, zanočio na Avetinjskom brdu uoči Zadušnica, ispričao sledećeg jutra, pre no što će umrijeti, strašne stvari koje je tamo video. Između ostalog tvrdio je da je video kosture starih hramovnika i sorijskih plemića, sahranjenih pod ulazom u kapelu, kako su se na znak za početak molitve digli uz jezivu lomljavu i uzjavavši na konjske skelete gonili kao divlju zver jednu lepu ženu, bledu, raspletene kose, koja je, bosa i okrvavljenih nogu, vičući od užasa trčala oko Alonsova groba.

S španskog preveo: Radivoje Konstantinović

* Red viteza monaha.

Gustavo Adolfo Beker (Gustavo Adolfo Becquer 1836-1870). Život najznačajnijeg pesnika španskog romantizma bo je ispunjen patnjom. Ostavio je brojne lirske pesme izdane pod naslovom *Rime* (Rimas, 1860) i izbirku priovedaka *Legende* (Leyendas, 1870). Beker je izvrstan stilist i veoma je zaslužan za procvat španske književnosti u XIX veku. Umro je od tuberkuloze.

godišnjica

luis romero

Tata sedi u čelu stola; na suprotnom kraju je, kao i uvek, mama. Lola i Hoakin sede okrenuti ledima prema balkonu. Niko nije promenio mesto. Na sredini stola se puši činija sa supom. Napolju, na ulici, hladno je; kroz prozorska okna naslućuje se tužno zimsko podne.

Hoakin se žuri; popodne je važna fudbalska utakmica. I dalje, kao nekad, jako voli fudbal. Ali fizički se mnogo izmenio proteklih godina; porastao je, raskrupnjao se. Pretvorio se u čoveka. Tata čuti, prosto je neverovatno koliko su mu se usekle bore oko usana.

— Hoće li još neko malo supe?

Mami je kosa već potpuno osedela. Lola je odsutna; predveče ide u bioskop sa verenikom. Čudno mi je da Lola već ima verenika; tako reći juče bila je devočurak... Lola jede malo, jer ne želi da se ugoji. Mama joj je sipaša još jednu kutlaču supe u tanjur i ona negoduje.

— Svakim danom si sve mršavija. Razbolećeš se.

Služavka dolazi i odnosi činiju sa supom. Devojka se zove Hasinja, ne pozajem je. Prethodna, Teresa, udala se, a ova je iz istog sela. To je stara porodična priča; devojke služe nekoliko godina, a kad se udaju, zameni ih neka rođaka, mlada sestra ili devojka iz istog sela. Ova još nema verenika. Popodne će se sastati sa ostalim pomoćnicama kod nekih zemljaka kućepazitelja.

Sa balkona je dopirala beličasta svetlost pri kojoj su sva lica izgledala bleda.

— Još se ne zna tačno ko je ubica, ali izgleda da mu je policija na tragu.

Mog brata Hoakina, pored fudbala, zanimaju i novinske vesti. Pre nekoliko dana u gradu se dogodio zločin: zadavljena je jedna devojka. I moja majka čita rubriku razne vesti.

— Sigurno je bio njen verenik...

Tata čuti. U njegovom nadleštvu pojavila se neka razlika prilikom srušivanja računskih knjiga, pa će imati mnogo posla dok ne otkloni grešku.

— Opet oslič, mama. Uvek jedemo isto.

Lola ne voli oslič; ne voli gotovo ništa. Ali, dok je još bila mala, tata ju je naučio da jede ono čime je posluže.

— Juče na pijaci sve je bilo vrlo skupo. Subotom se ne može kupovati.

Tata podiže oči sa stolnjaka i dodade:

— Tako se bestidnici bogate!

Hoakin sipa sebi vino, crno vino koje su nam u staklenim balonima donosili iz jednog sela iz našeg kraja. Ovo mora da je još ono vino.

Lola vrlo pažljivo odvaja kosti od mesa; uvek je strahovala da se ne zadavi ribljom kosti.

— Sta nameravate da radite danas? Zašto ne idete u bioskop? U Reksu se daje jako dobar film; ja sam ga videla kad se prikazivao prvi put...

Mama uzdiše. Onda stavila u Hoakinov tanjur drugo parče osliča. Opet uzdiše.

— Ne, kćeri. Tvoj otac i ja ostaćemo kod kuće.

Lola se posmatra u ogledalu ormana sa posuđem i popravlja frizuru. Moja sestra je vrlo lepa devojka, a još pre nekoliko godina bila je štrklasta i ružnjikava; niko nije ni slutio da će postati ovako lepa. Lola liči na mamin portret iz dnevne sobe, ali izgleda živahnije, mlade mada je mama, kad se fotografisala, bila još devojka otrlike istih godina koje sad ima moja sestra.

— Mama, ne znam kako vam nije dosadno da celi bogovetni dan provodite u kući.

Tata čuti i gleda u pravcu balkona; onda gotovo bezlično kaže:

— Biće ti hladno na utakmici.

Mama odmah misli da će se Hoakin prehladiti, da će možda dobiti zapaljenje pluća, da će možda čak i umreti.

Hoakine, uzmi veliki sivi šal.

On se smeje trljajući ruke.

— Ali nije mnogo hladno, a i zdravo je biti na vazduhu.

Nazidu više ne visi ona slika sa okvirom od lažnog bambusa na kojoj se nalazila lovačka torba, dve jarebice i zec spušteni na sto. Umesto nje je kopija *Tajne večere Leonarda da Vincija* u pozlaćenom okviru.

Hasinta ulazi sa zdelom mesa i spušta je na stolnjak. Malo umaka se prosipa.

— Hasinta... kaže mama prekornim glasom. Hoakin je nestrpljiv.

— Mama, posluži me brzo da ne zakasnim.

Tata ga gleda malo čudno, kao da nije dobro razumeo.

Lola brzo kaže:

— Mislim da verenik nije mogao ubiti onu devojku. Na kraju krajeva, zašto bi je ubio ako je nije voleo i ako ju je ostavio?

Hoakin odgovara s punim ustima:

— Baš si glupa. Otkud znaš da li ju je voleo ili nije?

Moj brat i sestra nikad se nisu slagali. Naizmenično su u meni tražili saveznika da bi napadali jedno drugo. Jednom je Hoakin udario Lolu kaišem i mama ga je kaznila da mesec dana ostane bez slatkisha. Ali, tada su još bili deca.

— Ja znam isto što i ti, ono što piše u novinama.

Tata podiže oči sa tanjira:

— Još niste utuvali da novine pišu same gluposti?

Juče, iako je bila subota, išao je u svoju kancelariju. Sa svojim pomoćnikom proverio je sve račune. Nisu mogli da pronadu grešku, pa je tata